Valiokunnan lausunto TaVL 3/2026 vp– U 73/2025 vp

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista (1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ”Horisontti Eurooppa -asetus” perustamisesta vuosiksi 2028–2034, sen osallistumista ja tulosten levittämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja asetuksen (EU) 2021/695 kumoamisesta, (2) neuvoston päätökseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ”Horisontti Eurooppa” (2028–2034) täytäntöönpanoa koskevasta erityisohjelmasta, kyseiseen ohjelmaan osallistumista ja sen tulosten levittämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta sekä päätöksen (EU) 2021/764 kumoamisesta, (3) neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaa ”Horisontti Eurooppa” täydentävän Euroopan atomienergiayhteisön tutkimus- ja koulutusohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2032, yhteisön osuudesta ITER-hankkeeseen ja asetuksen (Euratom) 2025/1304 kumoamisesta, (4) neuvoston asetukseksi Liettuassa sijaitsevan Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstäpoiston avustusohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 ja asetuksen (EU) 2021/101 kumoamisesta ja (5) neuvoston asetukseksi välineen perustamisesta ydinturvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja ydinlaitosten käytöstä poistamista varten vuosiksi 2028–2034 ja asetusten (Euratom) 2021/100 ja (Euratom) 2021/948 kumoamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista (1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ”Horisontti Eurooppa -asetus” perustamisesta vuosiksi 2028–2034, sen osallistumista ja tulosten levittämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja asetuksen (EU) 2021/695 kumoamisesta, (2) neuvoston päätökseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman ”Horisontti Eurooppa” (2028–2034) täytäntöönpanoa koskevasta erityisohjelmasta, kyseiseen ohjelmaan osallistumista ja sen tulosten levittämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta sekä päätöksen (EU) 2021/764 kumoamisesta, (3) neuvoston asetukseksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaa ”Horisontti Eurooppa” täydentävän Euroopan atomienergiayhteisön tutkimus- ja koulutusohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2032, yhteisön osuudesta ITER-hankkeeseen ja asetuksen (Euratom) 2025/1304 kumoamisesta, (4) neuvoston asetukseksi Liettuassa sijaitsevan Ignalinan ydinvoimalaitoksen käytöstäpoiston avustusohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 ja asetuksen (EU) 2021/101 kumoamisesta ja (5) neuvoston asetukseksi välineen perustamisesta ydinturvallisuuteen liittyvää yhteistyötä ja ydinlaitosten käytöstä poistamista varten vuosiksi 2028–2034 ja asetusten (Euratom) 2021/100 ja (Euratom) 2021/948 kumoamisesta (U 73/2025 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Hyväksytty
3.1

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- johtava asiantuntija Riikka Astala, työ- ja elinkeinoministeriö
- EU-erityisasiantuntija Johanna Kaunisvaara, valtioneuvoston kanslia
- erityisasiantuntija Miikka Paajavuori, valtiovarainministeriö
- kehittämispäällikkö Jonna Lehtinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- Helsingin kaupungin elinkeinojohtaja Marja-Leena Rinkineva, Kuutoskaupungit (kuusi suurinta kaupunkia)
- Vice President, International Affairs and Policy Janica Ylikarjula, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- johtava asiantuntija Joanna Tikkanen, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- asiantuntija Sampo Seppänen, Energiateollisuus ry
- varatoimitusjohtaja Johanna Sipola, Keskuskauppakamari
- talouspolitiikan ja metsäekonomian asiantuntija Emil Lemström, Metsäteollisuus ry
- erityisasiantuntija Olli Klemola, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
- johtaja, Toimialat ja liiketoiminnan jatkuvuus Helena Soimakallio, Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- ympäristöministeriö
- Suomen Akatemia
- Turun korkeakoulut (Turun yliopisto, Åbo Akademi, Turun ammattikorkeakoulu, Yrkeshögskolan Novia)
- Business Finland Oy
- Suomen Kuntaliitto
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Lääketeollisuus ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Sailab – MedTech Finland ry

Viitetiedot

Talousvaliokunta on antanut asiassa E 73/2025 vp lausunnon TaVL 45/2025 vp.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Horisontti Eurooppaa koskevilla asetuksella ja neuvoston päätöksellä erityisohjelmasta perustettaisiin järjestyksessään kymmenes tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti Eurooppa -puiteohjelma tulevalle rahoituskaudelle. Euratom-ohjelmaa koskevalla asetuksella perustettaisiin Euroopan atomienergiayhteisön tutkimus- ja koulutusohjelma vuosiksi 2028—2032 ja

säädettäisiin yhteisön osallistumisesta ITER-hankkeeseen. Ignalina-ehdotuksella perustettaisiin kaudelle 2028—2034 avustusohjelma, jonka tavoitteena on tukea Liettuaa Ignalinan ydinvoimalaitoksen turvallisessa ja tehokkaassa käytöstäpoistossa. Asetus ydinturvallisuusyhteistyön ja käytöstäpoiston välineestä vuosille 2028—2034 yhdistää kaksi nykyistä EU:n ydinturvallisuus- ja ydinlaitosten käytöstäpoistoa koskevaa rahoitusvälinettä yhdeksi selkeytetyksi säädökseksi. Kukin asetus kumoaisi samalla näiden ohjelmien edellistä rahoituskautta koskevat asetukset.

Asetusehdotukset kuuluvat seuraavan EU:n rahoituskehyksen 2028—34 (MFF) kokonaisuuteen. Komissio on antanut siitä ehdotuksensa 16.7.2025, ja Suomen kantoja MFF-ehdotukseen on muodostettu selvityksessä E 73/2025 vp. Tällä Horisontti Eurooppaa ja Euratomia koskevalla U-kirjelmällä täydennetään näitä kantoja.

Valtioneuvoston kanta

Suomen ensivaiheen kannat rahoituskehyskokonaisuuteen on muodostettu E-kirjeessä E 73/2025 vp. TKI-rahoituksen osalta keskeisimpiä kantoja ovat mm. seuraavat:

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttäen Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen.

Komission esittämät rahoituskehysehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa kilpailukykyrahoitusta merkittävästi.

Suomi katsoo, että komission esitys tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiorahoituksen määrän kasvattamiseksi on kannatettava.

Suomelle on ensisijaista, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan.

Suomi katsoo, että puolustus- ja kaksikäyttötarkoituksiin kohdennettavan rahoituksen merkitystä tulisi painottaa laajasti kilpailukykyrahoituksessa. Suomi tukee komission tavoitetta yksinkertaistaa menettelyjä etenkin pk-yritysten rahoituksen saatavuuden näkökulmasta.

Suomi pitää muun muassa tekoälyratkaisuja, suurteho- ja kvanttilaskentaa, siruteknologiaa sekä 6G-teknologiaa keskeisinä murrosteknologioina, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa. Tähän kytkeytyen EU-rahoituksen kohdentamisessa tulisi huomioida myös EU:n digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen ja kyberturvallisuuteen liittyviä tarpeita. EU:n rahoituksella tulisi myös vahvistaa ja edelleen kehittää EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa.

Suomi pitää perusteltuna rahoituksen lisäämistä puhtaaseen siirtymään EU:n kilpailukyvyn ja omavaraisuuden vahvistamiseksi.

Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Suomi korostaa ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen merkitystä osana kilpailukyvyn ja kestävän bio- ja kiertotalouden edistämistä EU:ssa.

Jatkossa maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulisi hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi hyödyntämällä myös kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa.

Kokonaisuudesta

Valtioneuvosto tarkastelee komission ehdotuksien yksityiskohtia osana rahoituskehyksen kokonaisuutta ja tarkentaa kantaansa neuvottelujen edetessä. Suomen lopulliset kannat muodostetaan neuvottelujen loppuvaiheessa muodostumassa olevan kokonaisuuden perusteella Suomen kokonaisetu huomioiden.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoitukseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

Edellä mainittuja valtioneuvoston kantoja täydennetään tällä U-kirjelmällä seuraavasti:

Horisontti Eurooppa -ohjelma

Ohjelman yleiset tavoitteet ja rakenne

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission ehdotukseen tutkimuksen ja innovoinnin 10. puiteohjelmasta. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Horisontti Eurooppa edistää innovaatioita, Euroopan globaalia kilpailukykyä, pitkäjänteistä kestävyyttä ja kriisinkestävyyttä sekä tarjoaa tutkittuun tietoon perustuvia ratkaisuja koko yhteiskunnalle.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Horisontti Eurooppa -ohjelma jatkossakin rahoittaa huippututkimusta ja innovaatioita laatuperusteisesti ja avoimen kilpailun kautta. Valtioneuvosto katsoo, että nämä tekijät ovat keskeisiä eurooppalaisen tutkimuksen laadulle ja kansainvälistymiselle, elinkeinoelämän innovaatio- ja kilpailukyvylle, teollisuuden uudistumiselle sekä unionin mahdollisuuksille vastata globaaleihin haasteisiin ja kuroa umpeen innovaatiokuilua kilpailijoihin nähden.

Valtioneuvosto pitää keskeisenä komission esitystä sallia tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmassa mahdollisuus myös kaksikäyttösovelluksille poistamalla aiempi yksinomaan siviilikäyttöön kohdistuva painotus. Valtioneuvosto korostaa, että kaksikäyttötutkimuksen mahdollistaminen ei kuitenkaan saisi heikentää puiteohjelman rahoituksen laatukriteerejä.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä komission esitystä tiivistää kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhteyttä niin, että kilpailukykyrahasto ja Horisontti Eurooppa muodostaisivat mahdollisimman vaikuttavan, selkeän ja toimivan kokonaisuuden. Kilpailukyvyn näkökulmasta tulisi huolehtia rahoitusjatkumosta näiden välineiden välillä mahdollisimman suuren synergiavaikutuksen saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä jäsenvaltioiden asianmukaisten vaikutusmahdollisuuksien turvaamista Horisontti Eurooppa -ohjelman toimeenpanossa. Tämä helpottaisi osaltaan eurooppalaisten, kansallisten ja alueellisten tutkimus- ja innovaatiopanostusten tehokasta yhteensovittamista ja parantaisi suomalaisten toimijoiden osallistumismahdollisuuksia. Jäsenvaltioilla tulisi säilyä mahdollisuudet vaikuttaa ohjelman sisältöihin myös ohjelmakauden aikana yleisen ja erityisten ohjelmakomiteoiden kautta. Valtioneuvosto pitää lisäksi tärkeänä, että komissio keskustelee jäsenvaltioiden kanssa sen hallinnoiman ohjelmaosuuden toimeenpanosta ja yhteensovittamisesta, siten että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti Horisontti Eurooppa -ohjelman yksinkertaistamistavoitteeseen ja yksinkertaistamistoimiin, jotka parantavat ohjelman saavutettavuutta ja joiden tulee luoda paremmat edellytykset tutkijoille, yrityksille ja yhteiskunnan eri toimijoille osallistua ohjelmaan.

Valtioneuvosto korostaa yksityisten T&K-investointien merkitystä ja pitää keskeisenä, että jatkossa Horisontti Eurooppa -ohjelmaan osallistuminen olisi houkuttelevampaa etenkin pienille ja keskisuurille yrityksille. EU:n tutkimus- ja innovaatiorahoituksen tulisi vivuttaa yksityisiä investointeja, jotta voidaan saavuttaa EU:n kolmen prosentin T&K-investointitavoite.

Valtioneuvosto painottaa kansainvälisen tutkimusyhteistyön merkitystä pääsyn edistämiseksi Euroopan ulkopuolella kehitteillä oleviin teknologioihin ja niitä koskevaan uuteen tietoon. Valtioneuvosto näkee assosiaatiosopimukset kolmansien maiden kanssa jatkossakin tärkeinä tapoina laajentaa eurooppalaista tiede- ja tutkimusyhteistyötä. Valtioneuvosto katsoo, että tutkimusyhteistyössä tulee huomioida turvallisuusnäkökohdat.

Valtioneuvosto tukee komission ehdottamaa pilarirakennetta perustutkimuksen, soveltavan tutkimuksen ja innovaatioiden tukemiseksi.

Pilarikohtaiset kannat

Valtioneuvosto katsoo, että Euroopan tutkimusneuvoston (ERC) rooli huippututkimuksen keskeisenä prioriteettina on tärkeä. ERC:n itsenäisyys ja riippumattomuus ovat keskeisiä säilytettäviä periaatteita.

Valiokunnan lausunto TaVL 3/2026 vp

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti ehdotuksen toimenpiteisiin, joilla edistettäisiin tutkijanurien houkuttelevuutta Euroopassa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU ja kansallisen tason toimin pyritään pitämään lahjakkaat eurooppalaiset tutkijat Euroopassa ja tekemään Euroopasta houkutteleva ulkomaisille tutkijoille.

Valtioneuvosto katsoo, että neuvotteluissa tulisi painottaa tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen, hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen keskittyvää yhteistyöhankkeita sisältävää Horisontti Euroopan pilaria II. Valtioneuvosto pitää tärkeänä komission ehdotuksen mukaisesti edistää tutkimusta ja innovointia aloilla, joilla on suuri yhteiskunnallinen vaikutus, keskittyen maailmanlaajuisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin ja EU:n kilpailukyvyn parantamiseen.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan kilpailukykyrahaston neljä politiikkaikkunaa ovat komission ehdotuksessa rajauksiltaan ja sisällöltään oikeansuuntaisia ja Horisontti Euroopan pilarin II kilpailukykyosioon suunniteltu vastaavuus niille on tarkoituksenmukaista. Valtioneuvosto korostaa, että näiden II-pilarin toimien keskiössä tulisi olla talouden ja tuottavuuden kasvun edistäminen.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota kvanttiteknologian ja suurteholaskennan suureen merkitykseen EU:n strategisen kilpailukyvyn kannalta ja Suomen kyvykkyyksiin näissä teknologioissa.

Valtioneuvosto tukee pilariin II sijoittuvien TKI-kumppanuusohjelmien jatkoa. Kumppanuuksien tulisi tukea EU:n tavoitteiden ja politiikkaohjelmien toimeenpanoa eri sektoreilla. Valtioneuvosto tukee kumppanuuksien hallintamuotojen yksinkertaistamista vaikuttavuuden lisäämiseksi. Samalla tulisi huolehtia, etteivät muutokset liiallisesti hankaloita uusien toimijoiden liittymistä kumppanuuksiin.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä tutkimusrahoituksen suuntaamista ehdotuksen mukaisesti maatalouteen ja biotalouteen, ja korostaa sektoreiden potentiaalia kasvun luojina erityisesti maaseutualueilla. Tutkimusrahoituksessa tulisi huomioida koko ruokasektori.

Valtioneuvosto korostaa tarvetta parantaa EU:n kykyä hyödyntää ja kaupallistaa tutkimustuloksia. Valtioneuvosto pitää tärkeänä tätä edistäviä ohjelman instrumentteja (kuten Euroopan innovaationeuvosto EIC).

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti komission esitykseen merkittäville eurooppalaisille tutkimus- ja teknologiainfrastruktuureille myönnettävästä avustuksesta rakentamiskustannuksiin. Avustuksen myöntämiseen olisi luotava avoimet ja selkeät menettelytavat, jotka perustuvat laatuun keskeisenä valintakriteerinä.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan puiteohjelmasta rahoitettavien osaamispohjan laajentamistoimien (nk. widening-toimien) tulisi olla rajallisia eikä niiden suhteellista osuutta puiteohjelmasta tulisi kasvattaa. Valtioneuvosto pitää kuitenkin kannatettavana komission ehdotusta, että kannustettaisiin heikomman T&K-intensiteetin jäsenvaltioita lisäämään kansallisia T&K-panostuksiaan. Jäsenvaltioiden välisten erojen kaventamiseen tulisi ensisijaisesti vastata koheesiopolitiikan välineillä.

Valtioneuvosto korostaa laadukkaan tutkimuksen ja koulutuksen yhteyttä. Eurooppalaista tutkimusaluetta (ERA) tulisi kehittää tiiviissä yhteistyössä eurooppalaisen koulutusalueen (EEA) kanssa, muun muassa Euroopan yliopistojen allianssien ja Erasmus+ -ohjelman kautta.

Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) tutkimus- ja koulutusohjelma (2028–2032) ja liitännäiset esitykset

Euratom-ohjelma

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti Euroopan komission ehdotukseen ydinenergia-alan tutkimus- ja koulutusohjelmasta. Ohjelmaa pidetään tärkeänä sekä alan kehityksen edistämisessä että EU:n politiikkatavoitteiden tukemisessa. Sen avulla voidaan vahvistaa Euroopan teollisuuden ja tutkimuksen kilpailukykyä sekä syventää unionin tieteellistä ja teknologista osaamispohjaa.

Valtioneuvosto tukee ohjelman painopisteitä, kuten ydinenergia-alan turvallisuuden, turvajärjestelyjen ja säteilysuojelun kehittäminen. Erityisesti terveydenhuollon sovellukset ja ydinjätehuollon tutkimuksen jatkaminen nähdään olennaisina osa-alueina.

Valtioneuvosto korostaa, että ohjelman tulisi tuottaa konkreettista eurooppalaista lisäarvoa ja edistää huippuosaamista. Tämän saavuttamiseksi olisi tärkeää ylläpitää tutkimusta tukevia ja koordinoivia EU-ohjelmia sekä panostaa riittävästi koulutukseen, osaamisen kehittämiseen ja tiedonhallintaan ydinenergia-alalla.

Valtioneuvosto pitää ITER-hanketta merkityksellisenä tulevaisuuden energiaratkaisujen kehittämisessä. Valtioneuvosto painottaa ITER:n merkitystä vaativana teknologisena kehitysalustana, joka vahvistaa Euroopan ja Suomen teollista osaamista ja kilpailukykyä. ITER-hankkeen toimeenpanossa tulee kiinnittää huomiota kustannustehokkaisiin ratkaisuihin.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että lisääntyvä yksityisen sektorin kiinnostus fissioon, esimerkiksi pieniin modulaarisiin reaktoreihin sekä fuusion pilotointiin huomioidaan ohjelman painopisteissä riittävällä tavalla. Valtioneuvoston tavoitteena on, että erityisesti fuusioenergian kehittämisessä kohti kaupallisia sovelluksia voitaisiin hyödyntää myös EU-rahoitusta.

Ignalina-ohjelma

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan on tärkeää, että Liettuassa käytöstä poistetun ydinvoimalaitoksen purkaminen saatetaan loppuun turvallisesti. Ydinvoimalaitoksen käytöstäpoisto ja purkaminen parantaa ydinturvallisuutta Liettuan lähialueilla ja koko EU:ssa. Valtioneuvosto painottaa, että ohjelmassa tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä kustannustehokkuuteen ja aktiiviseen kokemusperäisen tiedon levittämiseen muihin jäsenvaltioihin purkamisen edistyessä.

Ydinturvallisuusyhteistyön ja käytöstäpoiston väline

Valtioneuvosto pitää tärkeänä edistää ja ylläpitää korkeatasoista ydinturvallisuutta ja säteilysuojelua kumppanimaissa, mukaan lukien Ukraina, sekä tukea EU:n yhteisen tutkimuskeskuksen ydinlaitosten turvallista käytöstäpoistoa ja radioaktiivisen jätteen hallintaa.

Valtioneuvosto painottaa resurssien tehokasta käyttöä sekä hallinnollisen taakan vähentämistä, mitä kahden aikaisemman välineen yhdistämisellä yhdeksi selkeäksi ja tehokkaaksi kokonaisuudeksi ollaan ehdotetussa yhdistetyssä välineessä tavoittelemassa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Euroopan komissio antoi 16.7.2025 ehdotuksen kymmenenneksi tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti Eurooppa -puiteohjelmaksi osana vuoden 2027 jälkeistä EU:n monivuotista rahoituskehysehdotusta. Puheenjohtajamaa Kypros tavoittelee asiassa osittaista yleisnäkemystä yleisten asioiden neuvostossa kesäkuussa 2026.

Talousvaliokunta on aiemmin ottanut kantaa tuleviin EU:n rahoituskehyksiin yleisellä tasolla lausunnossaan TaVL 45/2025 vp — E 73/2025 vp sekä asiaan liittyvästä ennakkovaikuttamisesta lausunnossaan TaVL 14/2024 vp — E 31/2024 vp ja katsoo, että näissä lausunnoissa esitetyt perusnäkökohdat ovat edelleen ajantasaisia ja muodostavat taustan myös nyt esitettäville arvioille.

Komissio ehdottaa Horisontti Eurooppa -ohjelmaan 154,9 miljardin euron rahoitusta (vuoden 2025 kiintein hinnoin), mikä on lähes kaksi kertaa enemmän kuin nykyisen rahoituskehyksen Horisontti Eurooppa -ohjelman mukainen rahoitus. Talousvaliokunta pitää valtioneuvoston tavoin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiorahoituksen määrän kasvattamista kannatettavana ja korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisempiin poliittisiin prioriteetteihin kuten kilpailukyvyn ja puolustuksen vahvistamiseen.

Ehdotuksen mukaan ohjelman rakenne, instrumentit ja osallistumissäännöt ovat pääosin samanlaiset kuin nykyisessä Horisontti Eurooppa -ohjelmassa. Se olisi jatkossakin itsenäinen puiteohjelma, mutta sillä olisi tiivis kytkös komission ehdottamaan uuteen kilpailukykyrahastoon. Tämä kytkös liittyy erityisesti Horisontti Eurooppa -ohjelman II pilariin (kilpailukyky ja yhteiskunta) ja sen kilpailukykyä koskeviin teemoihin, jotka ovat kilpailukykyrahaston politiikkaikkunoiden kanssa yhtenevät. Valiokunta katsoo, että Horisontti Eurooppa - ohjelman ja kilpailukykyrahaston kytkeminen toisiinsa ehdotetulla tavalla muodostaa näistä rahoitusohjelmista aiempaa selkeämmän ja vaikuttavamman kokonaisuuden sekä mahdollistaa hankkeiden rahoittamisen tutkimusvaiheesta markkinoille pääsyyn saakka. Näin voidaan varmistaa, että unionin TKI-panostukset kohdentuvat optimaalisesti EU:n kilpailukyvyn ja puolustuksen vahvistamiseen.

Talousvaliokunta toteaa useiden asiantuntijalausuntojen tavoin, että politiikkaikkunoiden sisällöt vastaavat hyvin sekä teknologioihin pohjautuvien kasvualojen uudistumistarpeita että suomalaisten toimijoiden vahvuuksia. Ehdotettu pilarirakenne tukee ohjelman

hyödynnettävyyttä esimerkiksi useiden EU:n strategisen kilpailukyvyn ja talouden tuottavuuden kannalta merkityksellisten murrosteknologioiden kehittämisessä. Lisäksi se mahdollistaa nykyistä paremmin EU:n ja sen keskeisten kilpailijamaiden välisen innovaatiokuilun pienentämisen.

Suomen kannassa tuodaan hyvin esiin murrosteknologioiden kehittämisen tärkeys talouden kasvun ja tuottavuuden ajureina ja korostetaan esimerkiksi tekoälyratkaisujen, kvantti- ja suurteholaskennan, siruteknologian ja 6G-teknologian keskeistä merkitystä EU:n kilpailukyvyn kannalta. Lisäksi Suomen kannassa korostetaan ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen sekä kestävän bio- ja kiertotalouden merkitystä. Talousvaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että valtioneuvoston kannassa ei huomioida lainkaan biotekniikkaa tai terveysteknologiaa eikä niihin pohjautuvia arvoketjuja, vaikka ne sisältyvät kilpailukykyä tukevaan Horisontti Eurooppa -ohjelman II pilariin. Valiokunta toteaa, että kehittyneeseen bioteknologiaan ja terveysteknologiaan perustuvat ratkaisut ovat keskeinen keino vähentää EU:n ulkoisia riippuvuuksia sekä vahvistaa huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta unionin alueella, joten myös nämä murrosteknologiat tulee huomioida asianmukaisesti valtioneuvoston kirjelmässä ja Suomen kannassa.

Suomalaiset hakijat, erityisesti pk-yritykset, ovat menestyneet nykyisen Horisontti Eurooppa -ohjelman rahoituksessa erittäin hyvin, ja Suomi saa rahoitusta ohjelmasta jopa puolitoistakertaisesti sen maksuosuuteen verrattuna. Tähän on keskeisesti vaikuttanut se, että ohjelman kautta myönnettävä rahoitus perustuu laatuun ja avoimeen kilpailuun. Talousvaliokunta pitääkin valtioneuvoston tavoin erittäin tärkeänä, että Horisontti Eurooppa -ohjelman laatuperusteisuus säilyy myös tulevassa rahoituskehyksessä. Tämä vahvistaa eurooppalaisen TKI-toiminnan kyvykkyyttä ja Suomen jo ennestään vahvaa asemaa Horisontti-rahoituksen nettosaajana. Valiokunnan näkemyksen mukaan ohjelman laatuperusteisuus on myös omiaan houkuttelemaan yksityisiä investointeja, mikä edelleen vahvistaa ohjelman yksityistä rahoitusta vivuttavaa vaikutusta.

Valiokunta kannattaa valtioneuvoston tavoin ehdotusta, jonka mukaan ohjelmasta voidaan myöntää jatkossa rahoitusta myös kaksikäyttösovelluksille. Valiokunta pitää kannatettavina myös ohjelmaa koskevia yksinkertaistamistavoitteita ja ohjelman saavutettavuutta parantavia toimia. Niillä pyritään helpottamaan Horisontti Eurooppa -ohjelman mukaisen rahoituksen hakemista, jolloin ohjelmaan osallistuminen olisi houkuttelevampaa myös pk-yrityksille sekä startup- ja scaleup-yrityksille. Lisäksi valiokunta tukee komission ehdotusta, jonka mukaan ohjelmasta voidaan myöntää avustusta merkittäviin teknologia- ja tutkimusinfrastruktuurien rakentamiskustannuksiin. Näissäkin tilanteissa avustuksen myöntämiselle asetettavien kriteerien tulisi olla selkeät ja läpinäkyvät.

Talousvaliokunta toteaa, että EU:n tulevaa rahoituskehystä koskevat Suomen kannat ja vaikuttamistavoitteet eivät valtioneuvoston kirjelmässä selkeästi kytkeydy Suomen kansallisiin strategisiin TKI-valintoihin. Valiokunnan näkemyksen mukaan Suomen kannassa pitää todeta selkeästi, että Tutkimus- ja innovaationeuvoston alkuvuonna 2026 julkaisemat strategiset TKI-valinnat ohjaavat Suomen kantoja ja vaikuttamistyötä EU:n tulevaa rahoituskehystä koskevissa neuvotteluissa.

Valiokunnan lausunto TaVL 3/2026 vp

Talousvaliokunta toteaa, että EU:n tulevaa rahoituskehystä koskevan komission ehdotuksen painotukset kilpailukyvyn ja puolustuksen vahvistamiseksi vastaavat erittäin hyvin Suomen vahvuuksia ja tavoitteita. Valiokunta korostaa, että Suomen tulee aktiivisesti huolehtia siitä, että komission ehdotusten tavoitteet toteutetaan laatuun ja avoimeen kilpailuun perustuvin keinoin. Lisäksi kansallisin keinoin pitää kyetä varmistamaan, että Suomi hyödyntää tulevan rahoituskehyksen tarjoamat mahdollisuudet täysimääräisesti.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 3.3.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedew ps
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen